

Velfærdsstat eller velfærdssamfund

De to begreber bruges i flæng om det forhold, at staten delvist er ansvarlig for borgernes velfærd. Når der skelnes, er det som regel af ideologiske grunde: Partiet Venstre bruger således begrebet velfærdssamfund for at understøtte dets mål, og at man gerne ser det personlige ansvar styrket.

Begrebet velfærdsstat signalerer mere direkte, at staten har et ansvar for udviklingen.

Vejen Frem

Fra: Socialdemokratiets principprogram, vedtaget på den 28. kongres, juni 1961.

Frihed og fællesskab

Respekten for mennesket og viljen til at skabe lige muligheder for alle tilværelsen igennem er det grundlag, hvorpå den demokratiske socialisme bygger.

Trosfrihed, tankfrihed og talefrihed er forudsætninger for, at det enkelte menneske kan opnå fuld personlig udfoldelse.

Organisationsfrihed, samlingsfrihed og ytringsfrihed er de helt afgørende betingelser for, at et folkestyre kan bestå og udvikles.

Men den demokratiske socialismes frihedsbegreb rækker videre.

Det kapitalistiske system medfører en økonomisk ulighed langt udover, hvad den enkeltes indsats betinger. Denne ulighed betyder frihed for de få på bekostning af de mange.

Den demokratiske socialisme må derfor arbejde for en demokratisering af hele samfundslivet, så det enkelte menneske får forudsætningsgrundlag for frit valg, erhvervsmæssigt og kulturelt.

Det kapitalistiske samfunds ulighed og den uafhængede økonomiske magtudfoldelse er den virkelige fare, der truer et frit samfund. Den samfundsmæssige planlægning er midlet til at undgå den utryghed og det kaos, der er det politiske diktators grobund og den alvorligste trussel mod den personlige frihed.

...

Tryghed i arbejde

Alle har ret til arbejde. Den samfundsmæssige planlægning er midlet til at sikre fuld beskæftigelse og stadige økonomiske fremskridt. Samtidig er det afgørende at fremme samarbejdet mellem det offentlige og erhvervslivets parter.

Det er en samfundsmæssig interesse, at trygheden i arbejdet finder sådanne former, at erhvervslivets udvikling ikke hæmmes. Forudsætningen for den højst mulige levestandard er såvel fuld beskæftigelse som et ydedygtigt erhvervsliv.

Det er nødvendigt at forene et effektivt erhvervsliv med et menneskeligt sundt klima på arbejdspladsen.

Der må lægges afgørende vægt på det snævre samarbejde med den frie fagbevægelse. Gennem de faglige organisationer sikres lønmodtagerne medbestemmelsesret over løn og arbejdsforhold og større direkte indflydelse indenfor erhvervslivet.

De store tekniske og økonomiske forskudninger understreger nødvendigheden af en fortsat faglig og politisk indsats for at skabe tryghed i ansættelsen. Arbejdet skal betales efter sit værd.

Der må skabes lige mulighed for erhvervsmæssig uddannelse, lige kvalificerede må have samme adgang til ethvert arbejde, og lige løn for mænd og kvinder må gennemføres fuldt ud. Fortsat fremgang sikres for lavtlønnede befolkningsgrupper, således at den økonomiske ulighed udjævnes.

...

Fællesskabets forpligtelser

Det er en aktiv socialpolitik mål at skabe tryghed for alle.

Alle i samfundet er omfattet af sociale sikringsordninger, der gælder ved ulykker og arbejdsløshed, sygdom og invaliditet, ligesom folke- og enkepensionen er blevet en almen ret.

Disse ordninger må udbygges og følge den almindelige velstandsstigning i samfundet.

Den sociale forsyrg må i stigende grad tage sigte på den enkeltes velfærd. Det er fællesskabets forpligtelse at bistå alle, hvis tilværelse trues af utryghed og nød. Samfundets indsats skal ikke blot have til formål at opretholde tilværelsen for den enkelte, men ud fra individu-

elle hensyn sætte enhver i stand til at løse egne problemer.

Der må gennem revalidering gives de erhvervshæmmede og handicappede de bedst tænkelige betingelser for at udvikle og optræne de evner, de har i behold, for at sætte dem i stand til at føre en normal tilværelse. Gennem fællesskabet skal tryghed skabes for den enkelte og for familien.

...

Fremtiden for folket

Siden 1871 har Det danske Socialdemokrati i frugtbart samarbejde med fagbevægelsen og kooperationen gennem en virkelighedsnær politik nået mange af de oprindelige mål og stadig sat sig nye.

Kapitalismens muligheder for uafhængt udnyttelse af befolkningen er efterhånden blevet begrænset. Men denne udvikling er langt fra ført til ende. Den må videreføres som en fortsat organisk omformning af det danske samfund.

Ikke blot nationalt, men også internationalt vender den demokratiske socialisme sig mod et

VK-planen „Nye signaler i den økonomiske politik“

VK-planen var et fælles økonomisk-politisk program som alternativ til den socialdemokratiske politik.

Fra: Fællesudtalelsen af 4. oktober 1959 og dens finans- og pengepolitiske baggrund.

5. Konkluderende betragtninger

I årene efter krigen er skatterne og finanspolitikken kommet til at spille en langt større rolle i den økonomiske politik end tidligere. Staten har gang paa gang udkrevet nye skatter og forbrugsafgifter – ikke for at dække nødvendige offentlige udgifter, men for at påvirkede den økonomiske liv som helhed (produktionen, beskæftigelsen, valutaen og priserne). Det er navnlig sket, naar valutakriser er dukket op.

Den økonomiske teori, der ligger bag denne finanspolitik, gaar ud paa, at staten ved at forøge sit overskud berøver borgerne og erhvervs-

kapitalistisk system, der bygger på særinteresser, og som foruden at have skabt dybe modsætninger i de enkelte lande også har betydet gensidig udnyttelse og blodige opgør landene imellem.

Den demokratiske socialisme vender sig til lige mod enhver form for politisk diktatur som berøver det enkelte menneske dets frihed og rettigheder. Den demokratiske socialisme er svaret på det moderne samfunds problemer. Ikke i form af en fastlåst teori, som den hastige udvikling hurtigt kan gøre forældet, men ved fortsat domsrigt at tage fremtidens opgaver op ud fra et socialistisk grundsyn.

Den demokratiske socialisme har menneskets frigørelse og alle menneskers lige ret til de økonomiske og kulturelle goder som mål. Midlet til at nå dette mål er det fællesskab mellem menneskerne inden for de enkelte samfund og mellem folket verden over, der er så påkrævet som ingensinde tidligere i historien.

Gennem Det danske Socialdemokrati skal den demokratiske socialisme erobre fremtidens samfund for folket.

livet købekraft, hvorved efterspørgslen efter arbejdskraft og valuta begrænses. Svarende hertil kan staten ved at skabe et underskud paa sine finanser fremkalde øget efterspørgsel efter arbejdskraft; i tider, hvor der hersker arbejdsløshed, vil staten således kunne skabe større beskæftigelse.

Denne finanspolitik har i vidt omfang erstattet den kreditpolitik, ført af Nationalbanken, som før krigen var et af de vigtigste midler til regulering af det økonomiske liv. Det er karakteristisk, at der nu, hver gang Nationalbanken foretager selv beskudne diskontoforehøjer, fremkommer angreb paa Nationalbanken og dennes pengepolitik. Ikke mindst paastaas det, at en strammere pengepolitik skaber arbejdsløshed. At udskrivning af højere skatter og afgifter har samme virkning, tier man som regel stille med.

Naar man fra socialdemokratisk side saa stærkt gaar ind for at anvende skatteudskrivning og finanspolitik som økonomiske-politiske midler, skyldes det utvivlsomt ikke mindst, at staten

De socialdemokratiske valgplakater fra folketingsvalget i 1960 fokuserede på velfærdsstaten, der var på vej. Tryktheden fremfor forandring var det væsentlige.

"Velfærdssteori og velfærdsstat"

Fra: Berlingske leksikon Bibliotek, 1962

Chefredaktør, cand. polit. Ivar Nergaard (S)

Forsvar for velfærdsstaten

Personlig tror jeg på, at det bedste i mennesket er dets evne til at føle samhörighed med og ansvar for andre. Et samfund, der er indrettet sådan, at det fremmer og beskytter denne evne, har jeg langt mere sympati for end et samfund, der bygger på frygt og konkurrence og dermed på evnen til at hade og frygte andre og evnen til at misbruge andre til egoistiske formål.

Begrebet velfærdsstat er derfor for mig fællesnævneren for noget positivt, et nærmere mål

for de politiske bestræbelser end de utopiske samfundsidealiser som f.eks. det klasseløse samfund eller den socialistiske stat. Opfattet på denne måde bliver velfærdsstaten et samfund, hvor flest mulige af de ulemper, der i dag findes i det privatkapitalistiske samfund er afskaffet, og hvor det politiske demokrati i vesteuropæisk forstand er bevaret og udvidet. De væsentligste ulemper ved det privatkapitalistiske samfund er, at det anvender frygt og usikkerhed som drivkraft for økonomisk indsats.

...

1. Økonomisk politik

Den økonomiske politik må indrettes sådan, at man sikrer den mest rationelle udnyttelse af de materielle produktionsmidler og den mest hensigtsmæssige udvikling og anvendelse af den

ser både i statens forbrug, anlægsvirksomhed og udlån, hvorved skatterne kan nedsættes betydeligt.

Men herudover bør skatteudskrivningen reduceres, saa at finanspolitikken ikke længere bliver den vigtigste regulator af det økonomiske liv. Kreditpolitikken maa tildeles et større ansvar.

Det er fejlagtigt at tro, at inflationstendensen serne forstærkes, fordi staten giver afkald paa en del af sine stigende indtægter. Naturligvis ønsker Venstre og Det Konservative Folkeparti ikke inflation – tværtimod er vi de skarpeste modstandere heraf. Og vi er overbevist om, at en fortsættelse af regeringens økonomiske politik langt snarere skaber inflation end den politik, vi ønsker ført. Det viser tiden efter krigen.

En betydelig skattnedsættelse som led i en tilbundsaaende skattereform vil virke som en løftestang for større initiativ blandt borgerne og højere effektivitet i erhvervslivet, hvorved produktionen forøges og knapheden paa arbejdskraften mindskes. Hertil kan ogsaa en liberalisering af importen m.v. samt større bevægelighed paa arbejdsmarkedet bidrage. Hvis det herudover er nødvendigt at lægge en dæmper paa efterspørgslen efter arbejdskraft, bør dette ske ved anvendelse af de kreditpolitiske midler, som Nationalbanken raader over, eller ved yderligere tilbageholdenhed m.h.t. statens udgifter. Der sker herigennem en højst tiltrængt liberalisering af den økonomiske politik.

Høj beskæftigelse i samfundet, stabile priser og ordnede valutaforhold forudsætter ikke vidtgående statsindgreb, men kan sikres ved anvendelse af de liberale økonomisk-politiske midler, vi her peger paa. Og de giver med rette borgerne raadighed over en større del af de indkomster, som de selv gennem deres arbejde, produktion og indsats har skabt.

Det er hverken en naturlov eller en økonomisk nødvendighed, at staten faar mere og mere af samfundskagen, borgerne mindre og mindre. Det er blot resultatet af den politik, som hidtil er blevet ført.

herved faar en stadig større indflydelse paa landets økonomi og kommer til at raade over en stigende andel af nationalindkomsten.

For socialdemokratiet vil en øget offentlig virksomhed traditionelt forekomme at være ønskelig. Teorien om finanspolitikens afgørende indflydelse paa det økonomiske liv passer overordentlig godt til denne socialdemokratiske ideologi. I arbejdsledeshedstider skal staten forøge udgifterne for at skabe beskæftigelse, i valutaknappe tider skal skatterne forøges for at nedsætte forbruget, og i højkonjunkturer maa skatterne ikke nedsættes, da der saa kommer inflation.

Naar det paastaas at fuld beskæftigelse kun kan opnaas ved en aktiv finanspolitisk indsats, henvises der gerne til erfaringerne før krigen. Dengang syntes det ikke at være tilstrækkeligt at foretage rentenedsættelser og lette kreditten – der bestod alligevel arbejdsløshed, fordi der var for lille forbrugstilbøjelighed.

Denne paastand gælder ikke mere. Den tekniske udvikling har skabt en saadan rigdom af nye varer, som forbrugerne ivrigt efterspørger, at der ingen grund er til at frygte en for ringe efterspørgsel i det moderne samfund.

Der indgaar i dette finansaar til statskassen langt større skatter og afgifter end blot for et aar siden. Den gode valutastatus – som fortrinsvis er et resultat af gunstige eksport-konjunkturer og stabile priser paa raavaremarkederne – har skabt høj beskæftigelse herhjemme og dermed ogsaa et større forbrug. Befolkningen har herunder i stigende grad købt højbeskattede varer (saasom biler, fjernsyn, cigaretter), hvorfor staten opnaar store ekstraindtægter gennem told- og forbrugsafgifterne. Til næste aar vil ogsaa de direkte skatter – der udskrives paa grundlag af de højere indkomster borgerne faar i 1959 – uden tvivl stige betydeligt.

Staten vil under denne udvikling i urimelig grad komme til at raade over den stigende produktions resultater.

Tiden er nu inde til at ændre signaler i den økonomiske politik. Statens virksomhed maa begrænses ved, at der gennemføres væsentlige besparel-

Velfærd – for hvem og hvordan?

Spørgsmålet som jeg skal vende tilbage til, bliver altså, om velfærd skal befordres ved at lovgive, så det bliver muligt for den enkelte borger selv

at sikre sig i højere grad end nu, eller om det skal ske ved at lovgive således, at velfærdsforanstaltninger betales af det offentlige og finansieres ved beskatningen. Af besvarelsen på dette spørgsmål vil det igen afhænge, hvor megen valgfrihed den enkelte vil have, når han skal disponere over sine indtægter. Har han sagt ja til den sidste mulighed, må han finde sig i at råde over en mindre del af sine indtægter, og han må til gengæld tage de foranstaltninger, der sikrer hans velfærd, på den måde, som det til enhver tid værende politiske flertal finder bedst, og som et voksende og stedse mere bureaukratisk administrationsapparat anser for at være i overensstemmelse med den politiske vilje. Derfor siger andre, at det ikke er en diskussion om velfærdssamfund, men om formynderersamfund.

...

Sand frihed beror på personlig uafhængighed. Først når den enkelte har opnået en sådan uafhængighed, at han selv kan bestemme over indkomst og formue, skabt ved egen indsats, og selv kan skabe sig mulighed for uddannelse, selvstændig bedrift, bolig og alderdomsryghed har vi et personligt demokrati, der åbner mulighed for personlighedens udfoldelse på grundlag af selvstændige vurderinger... Målet forekommer mig derfor langt snarere at være det at give alle, der vil, en chance for at få andel i samfundets kapital, og ikke blot i dets forbrug.

Jeg tror derimod aldrig man kan eller skal forlægge uligheden i samfundet, simpelthen fordi uligheden vil føre til stagnation og er uforenelig med et samfund, der bygger sit økonomiske liv på frie muligheder for initiativ. Initiativ forudsætter risiko, begge dele er utænkelige, hvis den, der står, ikke kan forvente at få en betragtelig andel i høsten. Fliden er en løftestang for hele samfundet; hvis den forbliver uhonoreret, vil samfundet blive fattigere.

menneskelige arbejdskraft. Det økonomiske mål er at sikre den højst mulige nationalindkomst pr. indbygger og den størst mulige årlige stigning i nationalproduktet.

...

2. Fordeling og social sikring

Fuld beskæftigelse og stærk økonomisk vækst er ikke blot de væsentligste betingelser for størst muligt nationalprodukt pr. indbygger og dermed en høj gennemsnitlig levetid, men også det bedste udgangspunkt for en retfærdig fordeling af goderne og en høj grad af social sikkerhed.

Socialpolitikken må sikre, at ingen kommer i økonomisk nød på grund af manglende erhvervsevne, og revalideringsprincippet må gennemføres så vidt, at man bruger kræfter og midler til at modvirke tabet af erhvervsevne og, hvor det er sket, til at genvinde den tabte erhvervsevne. En høj grad af social sikkerhed er nået gennem den fulde beskæftigelse. Men selv under det, vi kalder fuld beskæftigelse, vil næppe al struktur- og sæsonarbejdsløshed fuldstændig kunne afskaffes. Hvis og når en sådan arbejdsløshed opstår, bør det ikke gå ud over den enkelte, der tilfældigt og uskyldigt rammes.

Det sociale sikringsystem må udbygges sådan, at de, der ikke har erhverv, f.eks. på grund af alder eller sygdom, automatisk får del i velfærdssikringen.

...

3. Kulturpolitik

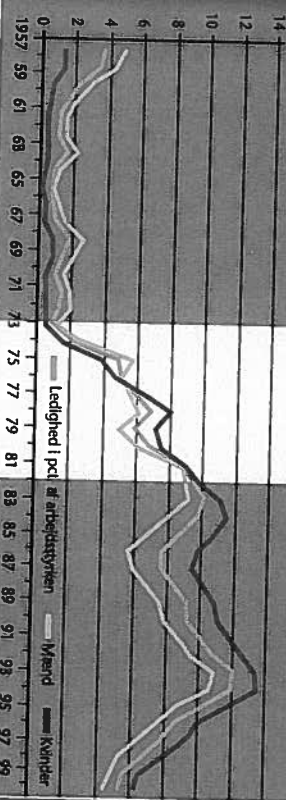
Et velfærdssamfund bliver efter min opfattelse ikke til et velfærdssamfund, blot ved at staten sikrer en mere ligelig økonomisk fordeling af goderne og social sikkerhed. Hvis borgernes konstant bliver udsat for en heftig kommerciel påvirkning af underlødighed og fordommende art, vil man meget let netop havne i det vrængbillede af en velfærdsstat, de konservative kritikere opstiller. Det må også være en samfundsopgave at sikre den åndelige velfærd. Hvis det alene overlades til den private sektor at påvirke befolkningen med stadig mere raffinerede salgsmønstre foranstaltninger, vil samfundsstrukturen og forbrugsmønstret let blive forvredet. Samfundet bør derfor føre en aktiv kulturpolitik.

1973-1982 Krise og ustabilitet

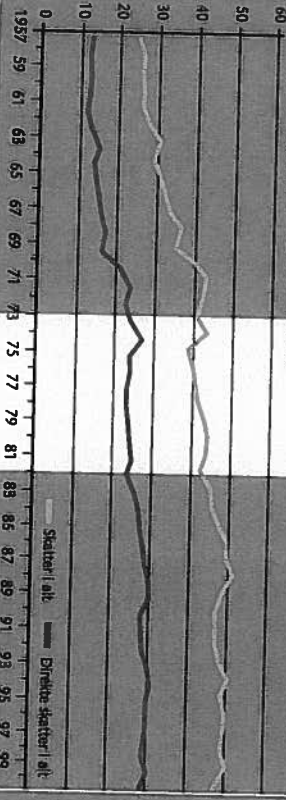
Årlig vækst i bruttonationalproduktet (pct.), 1957-2000

Arbejdsløshed (pct.), 1957-2000

Skatteudbyttet (pct. af BNP), 1957-2000

Realen i udvalgte lande (1965=100), 1960-2000

